

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 9 febr. 1892, kl. 12 midd.

Laguskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af lagen angående byggnad och underhåll af kyrka m. m. den 12 juni 1885, af lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård den 1 maj 1885 samt af lagen angående skyldighet att deltaga i kostnad för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse den 26 september 1884.

I tre särskilda, inom Andra Kammaren väckta och till utskottet öfverlemnade motioner, n:is 13, 14 och 15, har herr O. Anderson i Hasselbol förnyat sin vid sistlidne riksdag gjorda framställning om ändring i den kommunala byggnadsskyldigheten och i sådant hänseende föreslagit:

i motionen n:o 13: »att, med ändring af hvad i lagen den 12 juni 1885 stadgadt är i byggningsbalkens 25 kap., Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående förevarande byggnads- och underhållsskyldighet:

Kyrka med klockstapel, kyrkomur och annat, som till kyrka hör, så ock sockenstuga, skola, der icke annorlunda är särskildt förordnad, uppehållas och byggas på deras kostnad, hvilka inom församlingen erlægga kommunalutskylder efter åsatt fyrktal; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, ej skyldige att i den kostnad deltaga i vidsträcktare mån, än som med samma privilegier må vara förenligt»;

i motionen n:o 14: »att, med ändring af hvad i lagen den 1 maj 1885 stadgadt är i byggningabalkens 26 kap. rörande byggnad och underhåll af prestgård, Riksdagen ville för sin del antaga följande lag:

Der, enligt 26 kap. 2 § byggningabalken eller särskilda författningar det åligger socknemän att på sin bekostnad bygga eller bättra husen å prestgård, skola i sådan kostnad alla de, hvilka inom församlingen erlägga kommunalutskylder, deltaga lika efter åsatt fyrktal; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, skyldige att i den kostnad deltaga endast i den mån de ej äro derifrån enligt samma privilegier befriade»;

samt slutligen i motionen n:o 15: »att, med ändring af hvad i lagen den 26 september 1884 stadgadt är, Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse:

I kostnaden för byggnad och underhåll af sådana byggnader skola alla de, hvilka inom häradet eller tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad; och skola vid förefallande behof dessa bidrag genom kommunalnämndens ordförande af kommunens kassa utbetalas, enligt den af häradets förtroendemän uppgjorda och honom tillställda uppbördslängd, på tid och ställe, som af dem bestämmes.»

I sin ofvan förstanförda motion, till hvilken de båda andra hänvisa, andrager motionären enahanda skäl för sin ifrågavarande framställning, som återfinnas i hans vid sistlidne riksdag väckta motioner n:is 42, 43 och 44, eller att den gamla beskattningsgrunden efter hemmantal vore i alla afseenden en föråldrad beskattningsgrund, som förorsakade orättvis beskattning icke allenast derigenom, att det ena hemmanet vore af många gånger högre värde än det andra, utan ännu mera derigenom, att idkare af industriella inrättningar, handel och handtverk m. fl., hvilka hade fullt ut lika stor skatteförmåga som hemmansinnehafvaren, vore antingen helt och hållet befriade eller blott bidroge med en ringa del af vissa skattebelopp, samt att alla skattskyldige inom en kommun måste anses i lika mån njuta fördelarne af de kommunala inrättningar, som i motionärens framställning afsåges. Till ytterligare stöd för sin nu gjorda framställning anför motionären vidare: »Om vissa beskattningsföremål efter 2:a artikeln's bevilningsförordning äro mera lösliga eller föränderliga än fastighet, så tillerkänner nuvarande bevilningsförordning fullt motsvarande fördelar därför, hvilket jag med några exempel skall påminna om. Ett kapital på 9,000 kronor är bevilningsfritt, men om den summan nedlägges i jordbruksfastighet, så pålägges en bevilning af 2

kronor 70 öre eller efter fyrk beräknadt 54 fyrk; en inkomst af 500 kronor eller ett kapital af 10,000 kronor får en bevillning af 50 öre eller 5 fyrk, men en jordbruksfastighet på 10,000 kronor får en bevillning af 3 kronor eller 60 fyrk; en inkomst af 1,000 kronor och ett kapital af 20,000 kronor få en bevillning af 5 kronor 50 öre eller 55 fyrk, men en jordbruksfastighet på 20,000 kronor blifver beskattad för icke mindre än 120 fyrk; en inkomst af 2,000 kronor och ett kapital af 40,000 kronor få en beskattning af 200 fyrk, emedan intet bevillningsafdrag derpå tillåtes, men en jordbruksfastighet på 40,000 kronor får icke allenast 200, utan 240 fyrk, alltså en väsentlig och fullt tillräcklig fördel för skattskyldige efter andra artikelns bevillning.

»Vore nu alla dessa beskattningsföremål en obetydlighet af det hela, vore mindre att säga om uppskof med en rättvis lagändring, men så är icke förhållandet, utan tvärt om. Af statistiska centralbyråns statistik för år 1888 synes, att i 175 församlingar öfverstiger fyrktalet för andra beskattningsföremål än fastighet fastighetsfyrken med en sammanlagd summa af 1,395,000 fyrk; i 85 församlingar uppgår dessutom inkomstfyrken till nästan samma belopp som fastighetsfyrken, och sammanräknas de olika beloppen för hela riket, så förhåller sig inkomstfyrken till fastighetsfyrken som 2 till 3. Andra beskattningsföremål än fastighet spela sålunda en ganska stor rol.»

Slutligen erinrar motionären i samtliga motionerna, hurusom motionärens framställningar, hvilka af utskottet vid sistlidne riksdag afstyrktes, af dåvarande Andra Kammare blefvo utan votering bifallna.

I sitt utlåtande n:o 20 vid sistlidne riksdag, hvars Första Kammarer enhälligt utan diskussion afslog motionärens framställningar i förevarande ämne, yttrade utskottet:

»I öfverensstämmelse med hvad utskottet anförde i sitt vid 1888 års riksdag afgifna utlåtande, n:o 26, öfver då väckt förslag om ändring i bestämmelserna angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse, får utskottet i anledning af förevarande motioner erinra, att skäl väl kunna åberopas för en ytterligare utjemning af den kommunala byggnadsskyldigheten och att, derest fråga vore om en lagstiftning i ett alldeles nytt ämne, nutida förhållanden icke skulle föranleda till en sådan fördelning, som lagarne den 26 september 1884 samt den 1 maj och den 12 juni

1885 bestämma. Men då man tager i betraktande, hurusom de deri af billighetshänsyn gifna bestämmelser utgöra ett icke oväsentligt steg i den riktning, som af motionären anses vara den rätta, torde det vara att gå väl brådstörtadt till väga, om en förändring, så genomgripande som den föreslagna, komme till stånd så jemförelsevis kort tid efter antagandet af ett förslag, som dock utgjorde ett med tillfredsställelse helsadt resultat af långvariga meningsbrytningar och upprepade framställningar i ämnet. Likaledes vill utskottet, hvad särskildt vidkommer den föreslagna förändringen i skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse, jemväl denna gång erinra derom, att nya lagberedningen i sitt betänkande angående rättegångsväsendets ombildning föreslagit, att nämnda skyldighet måtte helt och hållet öfverflyttas på staten, och att sålunda detta förslag torde i sammanhang med frågan om domstolsorganisationen komma under statsmagternas pröfning.»

De skäl för sin afstyrkande hemställan, som utskottet i sitt berörda utlåtande anført, synas utskottet fortfarande ega full giltighet; och hemställer utskottet följaktligen,

- 1:o) att motionen n:o 13 icke må af Riksdagen bifallas,
- 2:o) att motionen n:o 14 icke må af Riksdagen bifallas, samt
- 3:o) att motionen n:o 15 icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 februari 1892.

På lagutskottets vägnar:

Axel Bergström.

Reservation:

dels af herrar Bergström och Claëson, hvilka ansett, att utskottets afstyrkande hemställan bort på följande sätt motiveras: »Den fördelning af den kommunala byggnadsskyldigheten, som genom lagarne den

26 september 1884 samt den 1 maj och den 12 juni 1885 är fastställd, har, såsom bekant, tillkommit på grund af medlingsförslag, framställda efter långvariga meningsbrytningar. Till stöd för det medlingsförslag, som ledde till antagande af lagen den 26 september 1884, anförde lagutskottet vid 1884 års riksdag, att egandet af andra beskattningsföremål än fastighet icke innebure samma stadigvarande intresse, och att med den större rörlighet, dessa beskattningsföremål förededde, de understundom kunde komma att med kort mellantid inom olika kommuner eller tingslag deltaga i ganska betydliga kostnader för ifrågavarande byggnader samt följaktligen skulle kunna blifva jmförelsevis för tungt beskattade i förevarande afseende, derest de skulle deltaga i skyldighetens utgörande med hela det dem åsatta fyrktal; hvarför utskottet ansåg en nedsättning till deltagande med allenast en fjerdedel af det åsatta fyrktalet kunna för dem medgifvas. Dessa skäl synas fortfarande ega giltighet icke allenast hvad angår tingshus och häradsfängelse, utan äfven beträffande kyrka och prestgård. Om man än icke kan med bestämdhet påstå, att just denna fördelning är den principiellt rätta, synas dock skäl tala för densammas bibehållande.»

dels af herr *J. Anderson*, som anförde:

»De kommunala bördor, hvarom här är fråga, härleda sig från tider, då inga andra beskattningsföremål förefunnos än den personliga samt hemmaustalet. Det är ej många år sedan det var både lag och bruk, att vid kyrkobyggnad nästan allt arbetet, under ledning af byggmästaren och vissa förmän, utgjordes af de inom socknen boende i tur efter »matlag», lika många dagsverken af den fattige som den rike. Numera har dagsverksskyldigheten upphört och byggnadsskyldigheten blifvit lagd på dem, som i en eller annan form erlægga bevilling, nemligen så, att de skattskyldige skola deltaga »för fastighet efter hela och för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal». Genom sådan förändring hafva i de allra flesta fall fastigheterna kommit i betydligt sämre ställning än förut.

Då såväl kyrka med hvad dertill hörer, som prestgård och tingsstad skola upprätthållas, bör det vara en skyldighet, att alla inom området skola efter lika grunder i mån af skatteförmåga i kostnaden deltaga, och detta så mycket hellre, som i fråga om presterskapets aflöning fastigheterna, så länge nuvarande lönekonventioner gälla, få betala ojemförligt högre afgifter än andra, ofta nog mera än jordbruket vinstgifvande inrättningar.

Något missnöje öfver att alla skattskyldige efter fyrk få bekosta byggnad och underhåll af folkskole- och småskolehusbyggnader, har mig veterligen icke försports. Enahanda blir säkerligen förhållandet, om de af motionären föreslagna förändringar antagas. Rättsmedvetandet komme alltid att erkänna en sådan förändring. Med sådan uppfattning har jag inom utskottet yrkat bifall till motionernas syfte».

dels af herrar F. Andersson, H. Andersson, O. Erickson och Näslund, hvilka ansett, att motionerna, såsom grundade på billighet och rättvisa, bort af utskottet tillstyrkas;

dels slutligen af herr Mankell, som yttrat:

»Mot det slut, till hvilket utskottet kommit, får undertecknad anmäla reservation af följande skäl.

Såväl ur rättvisans som nationalvälmågans synpunkt synes angeläget, att de kommunala bördor, hvarom här är fråga, så fort möjligt lika fördelas på alla beskattningsföremål och derigenom jordbruket lättas från dess särskilda onera. Det skäl, som i förevarande fall förnämligast anföres mot bifall till den föreliggande motionen, nemligen att så nyligen ett steg i den rätta riktningen blifvit taget som 1884 och 1885, synes ej med fog kunna användas, då detsamma var följden af en kompromiss, hvarigenom de på reformen yrkande måste nöja sig med det, som för tillfället kunde fås, men därför ingalunda afsade sig rättigheten att påyrka stegets tagande fullt ut så fort som möjligt. Föga giltighet synes dessutom kunna tillmätas den förnämligaste invändning, som deremot göres, nemligen att andra skatteföremål än fastighet skulle vara af så flyttbar natur, att de flera gånger efter hvarandra kunde nödgas bidraga till samma onus i olika församlingar eller tingslag. Ty oberäknadt att detta blott i ringa mån är fallet, så kan detsamma äfven inträffa med egare af fastighet. I öfrigt må anmärkas, att redan nu byggnad och underhåll af skolhus, som torde kunna betraktas såsom ett vida besvärligare onus, än de i motionen åberopade byggnader, utgå efter den af motionären föreslagna grunden, och att sådant utan olägenhet visat sig kunna ske. I följd deraf får jag påyrka bifall till motionerna».